

POKRET *FRONT HOMOSEXUEL D'ACTION RÉVOLUTIONNAIRE*: AMPLIFIKACIJA VRIJEDNOSTI, TRANSFORMACIJA OKVIRA I PROŠIRENJE OKVIRA

Primljeno: 14. veljače 2022.
UDK: 342.722-055.3(44)(091)
341.231.14:305-055.3(44)

1. UVOD

U radu će se analizirati pokret *Front homosexuel d'action révolutionnaire* (u daljnjem tekstu: FHAR) kao jedan od oblika LGBT pokreta u Francuskoj u ranim 1970-im godinama. Koristit će se analiza okvira koja će predstaviti rad pokreta, poglavito u području razvoja ključnih vrijednosti za pokret, nastojanje pokreta da postane relevantan ostalim političkim i društvenim akterima te povezivanje homoseksualnosti s raznim varijantama marksizma. Prikazat će se opći okvir u kojem sam pokret nastaje, njegov *modus operandi* kroz okvire te uzroke gašenja samog pokreta pri čemu se izdvaja neuspješni pokušaj proširivanja okvira.

Naglašava se mali broj postojeće literature o pokretu, što ističu i ostali autori¹ pa samim time i izostanak svjedočenja različitim djelatnostima što ih je pokret provodio. Iz tog razloga je izabrana okvirna analiza kao oblik predstavljanja pokreta kroz postojeće sustave značenja, ideja i vrijednosti.

2. OSNIVANJE POKRETA KAO OBRTANJE *ARCADIE* PARADIGME – TRANSFORMACIJA OKVIRA I AMPLIFIKACIJA VRIJEDNOSTI

Prije analize samoga društvenog pokreta, potrebno je barem nakratko osvrnuti se na društveni kontekst Francuske 1970-ih godina, tj. nakon

¹ Vidi Gunther, Scott, *The Elastic Closet – A History of Homosexuality in France, 1942-present*, Palgrave Macmillan, New York, 2009; Jackson, Julian, *Living in Arcadia – Homosexuality, Politics, and Morality in France from the Liberation to AIDS*, The University of Chicago Press, Chicago, 2009.

poznatih pobuna u svibnju 1968. godine. Naime, u ovome razdoblje prisutan je specifičan *zeitgeist* koji je oblikovan deindustrijalizacijom; rastućom stopom nezaposlenosti; padom povjerenja u kejnzijanski optimizam prema ostvarivanju načela socijalne države, što pospješuje i uspješna prevlast neoliberalizma u ekonomsku politiku; te preispitivanje i rušenje starih ideologija,² odnosno metanarativa i pradiskursa poput klasičnog marksizma.³ Navedeno je bitno s obzirom na to da se upravo nakon 1960-ih društveni pokreti identificiraju zajedno s kontrakulturom i potragom za alternativnim oblicima društvenog života.⁴ U svemu tome, različite manjinske skupine u Francuskoj (poput homoseksualaca, feminista i imigranata) pronalaze društvenu situaciju pogodnom za postavljanje različitih političkih zahtjeva koristeći tzv. „diskurs prava“⁵ kako bi se legitimirali, no pokret za LGBT prava Homoseksualne fronte za revolucionarnu akciju (franc. *Front homosexuel d'action révolutionnaire*) se značajno razlikuje od svojih srodnika po svojem načinu djelovanja i idejama, što će se *infra* prikazati okvirnom analizom. Ona je izabrana iz razloga što se pokret temelji na značajnoj transformaciji već postojećih ideja homoseksualnih skupina u Francuskoj, koje su ujedno i uzrok pada relevantnosti, ali i samog gašenja pokreta.

FHAR je „osnovan“ 1971. godine od strane Guya Hocquenghema, aktivističkog studenta, i njemu bliskih pojedinaca kako bi javnosti predstavili sliku anonimnih i „svakodnevnih“ homoseksualaca, koji rade na nisko-plaćenim, tzv. *blue-collar* poslovima i žive u siromašnim i imigrantskim četvrtima, stoga ne čudi bliskost pokreta s maoističkim strankama (kao što je *Gauche prolétarienne*) te su smatrali kako je zapravo „biti homoseksualac najbolji način da se bude revolucionaran“.⁶ S obzirom na to da se sami pripadnici FHAR-a bave višestrukim klasnim položajima, u radu se uzima Touraineova definicija društvenog pokreta kao „organiziranog kolektivnog ponašanja klasnih aktera koji se bore protiv

² Chabal, Emile, French Political Culture in the 1970s: Liberalism, Identity Politics and the Modest State, *Gesichte und Gesellschaft*, Vol. 42, br. 2, 2016., str. 244.

³ Smith-Laing, Tim, *An Analysis of Michel Foucault's What is an Author?*, Macat International, London, 2018., str. 40-41.

⁴ Touraine, Alain, An Introduction to the Study of Social Movements, *Social Research*, Vol. 52, br. 4, 1985., str. 749.

⁵ Robcis, Camille, Republicanism and the Critique of Human Rights, u: Emile Chabal (ur.). *France since the 1970s – History, Politics and Memory in an Age of Uncertainty*, Bloomsbury, London, 2015., str. 225.

⁶ Wolin, Richard, *The Wind from the East – French Intellectuals, the Cultural Revolution, and the Legacy of the 1960s*, Princeton University Press, Princeton, 2010., str. 330-331.

svog klasnog protivnika za društvenu kontrolu „povijesnosti“ [engl. *historicity*] u konkretnoj zajednici“,⁷ a što je zapravo sukob s konkretno definiranim oponentima koji su na poziciji dominantnih kulturnih vrijednosti. ⁸ Kako je tzv. „povijesnost“ sustav značenja, ideja, i konstantnih signifikacijskih praksi (a što FHAR transformira uzimajući postojeće okvire homoseksualnih grupa), upravo će se prikazati kako je pokret nastojao utjecati na nju.

Kao baza političkog života homoseksualaca prije FHAR-a poslužila je organizacija *Arcadie*. Međutim, njen utjecaj na širu javnost nikada nije ostvaren, što ne iznenađuje ako se istakne njen *credo* tajnosti; često su se na tzv. „mjesečnim razgovorima“ (franc. *mot du mois*) osuđivala ponašanja homoseksualaca koja su se smatrala ekscentričnima, ali što je još značajnije i svaki oblik uličnih demonstracija.⁹ No *gay* publika je često pasivno negodovala i ignorirala takve govore nazivajući ih „propovijedima“. Također, njihov govornik Baudry se često u njima pozivao na Sokrata, Platona, Whitmana, Lorcu te ih koristio kao „poznate“ homoseksualne ličnosti kako bi istaknuo njihov način života kao primjer svakoj *gay* osobi.¹⁰ Iako se u radu ne analizira organizacija *Arcadie*, nužno je predstaviti njenu okvirnu bazu koju će FHAR- promijeniti.

Naime, s obzirom na nemogućnost *Arcadie* da dopre do šire heteroseksualne javnosti te promjene u paradigmi novih aktivističkih homoseksualaca (unutar *Arcadie*) koji se usmjeravaju na lijevu maoističku i trocističku politiku dolazi do želje za cjelokupnim eliminiranjem „seksualne većine“ te za opovrgavanjem arkadijevske ideje integracije homoseksualaca u većinsko društvo zbog toga što su smatrali strategije „digniteta“ i „poštovanja“ propalima. Umjesto toga se naglašava dezintegracija društva od strane *gay* osoba.¹¹ U ovom trenutku se odvija rađanje samog FHAR pokreta. Nova generacija arkadijevskih homoseksualaca zajedno s feministkinjama upadaju u studio radio programa, gdje je gost bio već spomenuti Baudry, te uvikuju „Sloboda!“ i

⁷ Diani, Mario, The concept of social movement, *The Sociological Review*, Vol. 40, br. 1, 1992., str. 5.

⁸ *Op. cit.* u bilj. 4, str. 772.

⁹ Jackson, *op. cit.* u bilj. 1, str. 3.

¹⁰ Jackson, Julian, Sex, Politics and Morality in France, 1954-1982, *History Workshop Journal*, Vol. 61, br. 1, 2006., str. 79 i 87.

¹¹ *Op. cit.* u bilj 1, str. 47 i 52.

zahtijevaju slobodu za sve *gay* osobe.¹² Nakon ovog incidenta, skupina se registrira kao FHAR te se oslanja na časopis *Tout!* kao platformu za promidžbu. Časopis je promovirao pokret, ali i njihove ideje poput besplatnih pobačaja, kontracepcije, homoseksualnih i lezbijskih prava, promovirane golotinje, masturbacije, seksualnog eksperimentiranja te prikazivanja društvenih i seksualnih želja, odnosno tabua, što je privuklo velik broj čitatelja.¹³ Iz ovakvog *modus operandi* se mogu primijetiti promjene u okviru ako se on uspoređi s dotadašnjim etabliranim okvirom organizacije *Arcadie*.

Prvo, pokret FHAR transformira postojeći okvir (engl. *frame transformation*)¹⁴ – čemu je uzrok nespremnost arkadijevaca na suočavanje s dominantnim heteroseksualnim društvenim vrijednostima – na način da širi granice primarne strukture ideja i značenja što ih je imala organizacija *Arcadie*: traži se mobilizacija homoseksualaca i izlazak iz tajnih klubova na ulice (a kao primjer se ističe već spomenuti „napad“ na radio program) kako bi se manifestirali elementi klasne borbe koji su upisani u ideju samog FHAR-a, s ciljem dezintegracije društva (a ne asimilacije u njega). Time se postiže redefiniranje aktivnosti, odnosno kako Goffman tvrdi¹⁵ „sistematska alteracija“ koja se radikalno zbiva u pripadnicima, u ovom slučaju, homoseksualne zajednice kako bi se ukinule granice između privatnog i javnog te osobnog i političkog.¹⁶ Tako se pripadnici FHAR-a počinju sastajati na „generalnim skupštinama“ pri *École des Beaux-Arts* gdje, zbog horizontalne strukture pokreta i nedostatka hijerarhije, oni najglasniji iznose i nameću svoje ideje ostalima. Također, oni nezainteresirani za raspravu na skupštini pronalazili su prostore za orgije ignorirajući ciljeve pokreta.¹⁷ Kao platforma za transformaciju okvira poslužio je i radikalni časopis *Tout!* koji svjedoči

¹² *Op. cit.* u bilj. 1, str. 183-184.

¹³ McGrogan, Manus, *Tout! in context 1968-1973: French radical press at the crossroads of far left, new movements and counterculture (Doktorska disertacija)*, University of Portsmouth, Portsmouth, 2010., str. 104.

¹⁴ Snow, David A.; Rochford, E. Burke; Worden, Steven K.; Benford, Robert D., Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation, *American Sociological Review*, Vol. 51, br. 4, 1986., str. 472.

¹⁵ Prema *ibid.*, str. 474.

¹⁶ *Op. cit.* u bilj. 10, str. 92.

¹⁷ Le Bitoux, Jean, The Construction of a Political and Media Presence – The Homosexual Liberation Groups in France Between 1975 and 1978, *Journal of Homosexuality*, Vol. 41, br. 3-4, 2002., str. 249.

izjavama FHAR-a koje se dotiču „rušenja diktature sadašnje buržoazije“, „zamijeni gospodara“ te „spremnosti gospode ljevičara“.¹⁸

Drugo, u radu pokreta može se zamijetiti amplifikacija (LGBT) vrijednosti (engl. *value amplification*)¹⁹ koja podrazumijeva njihovo ponovno oživljenje, reevaluaciju i preispitivanje. Naime, prethodni članovi organizacije *Arcadie* zahtijevali su društveno prihvatljivo ponašanje homoseksualaca te takve postupke nazivali vodiljama prema samopoštovanju i poštovanju ostalih²⁰ čime su zadobivali prihvaćanje od strane francuske kulturne, intelektualne, ekonomske i političke elite. Takve saveze FHAR nije poštivao smatrajući kako homoseksualnost treba poštovati upravo zbog različitosti, a ne konformizma,²¹ što se poklapa s njihovom marksističkom pozadinom koja „buržoaski kapitalizam“ naziva i heteropatrijarhatom²² koji prožima sve postojeće hijerarhije – od obitelji do politike.²³ Glavni mediji sukobljavanja s heteropatrijarhatom je časopis *Tout!* koji potiče na činjenje bilo čega što se protivi pravnim i društvenim normama,²⁴ te se upravo tim novim naglašavanjem u vrijednosnom sustavu društva pokret FHAR udaljava od onoga što je „normalno“ prateći srodne *Gay Liberation* pokrete 1960-ih godina.²⁵ Može se izdvojiti jedan primjer iz časopisa radi bolje ilustracije:

„Želimo uništiti svetu obitelj! (...) Od djetinjstva smo punjeni heteroseksualnom propagandom. Dolje hetero društvo novca! Dolje seksualnost svedena na obitelj koja se razmnožava! Živjele aktivne i pasivne uloge! Prestanite vrebati u sjeni! Živimo kao aktivni i pasivni!“²⁶

¹⁸ *Op. cit.* u bilj. 13, str. 105.

¹⁹ *Op. cit.* u bilj. 14, str. 469.

²⁰ *Op. cit.* u bilj. 10, str. 90-91.

²¹ Gunther, *op. cit.* u bilj. 1, str. 49 i 52.

²² Möser, Cornelia, Sex Wars and the Contemporary French Moral Panic: The Productivity and Pitfalls of Feminist Conflicts, *Meridians: feminism, race, transnationalism*, Vol. 16, br. 1, 2018., str. 96.

²³ Berry, David, Anarchists and anarchisms in France since 1945: introduction and sources, *Modern & Contemporary France*, Vol. 24, br. 2, 2016., str. 116.

²⁴ Gildea, Robert, Utopia and conflict in the oral testimonies of French 1968 activists, *Memory Studies*, Vol. 6, br. 1, 2013., str. 45.

²⁵ Halperin, David M., Michel Foucault, Jean Le Bitoux, and the Gay Science Lost and Found: An Introduction. *Critical Inquiry*, Vol. 37, br. 3, 2011., str. 371.

²⁶ Jackson, *op. cit.* u bilj. 1, str. 186.

Vrijednosnom amplifikacijom (homoseksualnosti kao pandan radničkoj klasi) se kreirala jezgra pokreta, kao i njegova privlačnost o čemu svjedoči i izjava Le Bitouxa, poznatog člana pokreta:

„Otkrio sam militantno prijateljstvo. Do tada nisam imao seks, nisam znao ni masturbirati. Mislim da sam [do tada] izbjegavao psihijatrijsku bolnicu ili samoubojstvo (...). Počeo sam slagati dijelove svojih *političkih uvjerenja i priču o svom tijelu*“ (op. a. kurziv autora).²⁷

Osim toga, časopis *Tout!* išao je toliko daleko da je definirao i konverzijske vrijednosti unutar članova samog FHAR-a pa se npr. savjetovalo kako se ne smije koristiti termin „transvestit“, već „naše sestre“ i sl.²⁸

3. GAŠENJE POKRETA I POKUŠAJ TRANSFORMACIJE OKVIRA

Sljedeće je potrebno sagledati razloge pada popularnosti i potrebe za samim FHAR pokretom kroz njegov pokušaj proširenja okvira (engl. *frame extension*), tj. s pokušajima utjecanja na potencijalne političke aktere. Proširenje okvira se odnosi na promoviranje programa nekog pokreta, ali na način da se on predstavi potencijalnim pobornicima nadovezujući primarnu okvirnu bazu pokreta s interesima ostalih u društvu.²⁹ Navedeno se čini kontradiktorno u kontekstu rada FHAR-a s obzirom na to da upravo oni odbijaju bilo kakav dijalog s dominantnim društvom. Međutim, postoje ipak instance gdje je proširivanje bilo primjenjivano.

Naime, bazu FHAR-a čine aktivisti koje povezuju različite varijante marksizma nadahnute idejama Lava Trockog, Fidela Castra i Mao Ce-tunga,³⁰ stoga su im komunističke *Ligue communiste* i *Gauche prolétarienne* paradigmatski odgovarale s obzirom na to da je cilj upravo bio izjednačiti na neki način borbu homoseksualaca s borbom radnicima te

²⁷ Prema *op. cit.* u bilj. 24, str. 45.

²⁸ Rees-Roberts, Nick, La confusion des genres – Transsexuality, effeminacy and gay identity in France, *International journal of cultural studies*, Vol. 7, br. 3, 2004., str. 45.

²⁹ *Op. cit.* u bilj. 14, str. 472.

³⁰ Jackson, *op. cit.* u bilj. 1, str. 178.

je u ovome momentu FHAR uočio priliku za proširivanje svog okvira na njih. Međutim, trockisti i maoisti su prvenstveno homoseksualnost vidjeli kao proizvod građanstva te ju smatrali „buržoaskim grijehom“,³¹ stoga nikada nije uspostavljena suradnja između FHAR-a i političkih aktera pa tako ni proširivanje okvira, a taj negativan učinak (za FHAR, a ne za *gay* prava) je dodatno pogoršalo osnivanje pokreta *Groupes de libération homosexuelle* koji zadržava FHAR-ove radikalne tendencije, ali napušta inzistiranje na asocijaciji s marksističkim politikama.³²

Iako je FHAR nastojao proširiti svoje ideje po cijeloj Francuskoj,³³ izostala je podrška „običnim“ homoseksualcima. Pokret je uglavnom ostajao pasivan iz razloga što vodstvo nije bilo spremno „učlaniti“ bilo koga, postojećim članovima se nije svidjelo okupljanje bez političkog i/ili društvenog programa (što je posljedica utjecaja maoističkog *spontanéisma* tog vremena), javna slika homoseksualaca se nije mijenjala te je ostala buržoaska konotacija,³⁴ a anarhistički program FHAR (izražen u časopisu *Tout!*) nije preživio s obzirom na to da je pokret stvoren samo kako bi postojao, a ne i za pravo djelovanje. Također, pokret je zanemario svoje ženske pristaše jer su se mnogi muškarci počeli sastajati „isključivo zbog seksa“, a prema ženama su se odnosili mizogino.³⁵

Osim toga, časopis *Tout!* nakon 12. broja zabranjen zbog kršenja „dobrih običaja“ (franc. *outrage aux bonnes moeurs*), a optužba je bila usmjerena samom Sartreu te je policija časopis aktivno uklanjala s kioska.³⁶ Također, iako se FHAR zalagao za izostanak bilo kakvih struktura, njihov vođa Guy Hocquenghem često je nastupao u ime pokreta u raznim časopisima i člancima, što je manifestiralo neslaganje među ostalim članovima s obzirom na to kako se smatralo da „FHAR ne pripada nikome (...). Svi svjesni homoseksualci su FHAR“.³⁷

Sve navedeno u ovome poglavlju predstavlja neadekvatno proširivanje okvira FHAR pokreta. Nastojeći se proširiti na razne varijacije marksizma kao potencijalni instrument za daljnju borbu, pokret gubi doticaj s

³¹ *Ibid.*, str. 45.

³² *Ibid.*, str. 53.

³³ *Op. cit.* u bilj. 25, str. 371.

³⁴ *Op. cit.* u bilj. 17, str. 250 i 252.

³⁵ Jackson, *op. cit.* u bilj. 1, str. 189.

³⁶ *Op. cit.* u bilj. 13, str. 105.

³⁷ Jackson, *op. cit.* u bilj. 1, str. 186.

relevantnim potrebama svojih pristaša, čime implicitno tjera one koji stvarno žele konkretan politički i društveni program te zanemaruje potencijalno proširivanje na feministički pokret. Posljedično je FHAR postao način kako bi se homoseksualci lakše pronalazili, ne mijenjajući „zabranjenost“ svog identiteta u društvu. Društveno aktivno ulogu će preuzeti *Groupes de libération homosexuelle*, čime nestaje *raison d'être* FHAR-a.³⁸ Navedeno najbolje opisuje izjava Le Bitouxa:

„Nešto je nedostajalo. Nisu svi bili na zadnjem katu *École des Beaux-Arts*, vrištali i sudjelovali na *sex* zabavama. To nije bio put naprijed jer su u *gay* pokretu bili i učenici srednjih škola, kao i studenti te poštovani muškarci u kravatama koji su htjeli izaći van, bez seksa. Pad FHAR mi je nešto grozno“.³⁹

Nakon navedenog, u radu je primjetan izostanak navođenja konkretnih akcija što ih je pokret provodio. Razloga toga proizlazi što su, osim časopisa *Tout!*, ostale akcije bile sporadične, nedovoljno organizirane te nisu imale velikog utjecaja na bilo koji aspekt okvira pokreta.⁴⁰ Primjerice, kada je trebalo definirati stav pokreta prema AIDS problemu, FHAR je propustio definirati bilo kakvu konkretnu akciju jer bi povezivanje s bolesti pokret dodatno izmjestilo u „problemsku kategoriju“ društva.⁴¹

4. ZAKLJUČAK

Pokret FHAR nastaje kao prirodni odgovor na događanja u Francuskoj 1960-ih godina, a posebno nakon pobuna u svibnju 1968. godine te postojećih *Gay Liberation* pokreta u svijetu. U radu se analizom okvira nastojalo pokazati na koje načine pokret kroz transformaciju okvira (kroz izmjenu postojeće paradigme organizacije *Arcadie*), amplifikaciju vrijednosti (one probrane iz *Aracdiea* i marksizma) te proširenje okvira (na maoizam i trockizam) pokret nastoji izgraditi svoju jezgru djelovanja. Sve instance su se pokazale problematičnima, a posebno proširenje okvira koje je najneuspješnije jer se ono manifestira kao inzistiranje na varijacijama marksizma bez podržavanja svojih pripadnika. Time se pobliže može

³⁸ Gunther, Scott, Building a More Stately Closet: French Gay Movements since the Early 1980s, *Journal of the History of Sexuality*, Vol. 13, br. 3, 2004., str. 337.

³⁹ Prema *op. cit.* u bilj. 24, str. 45.

⁴⁰ Vidi Gunther; Jackson, *op. cit.* u bilj. 1.

⁴¹ Touraine, Alain, *Beyond Neoliberalism*, Blackwell Publishers, Malden, 2001., str. 54.

objasniti gubitak razloga postojanja samog FHAR-a te kreiranja novih koji su bili više spremni odgovoriti na potrebe tadašnjih homoseksualaca poput *Groupes de libération homosexuelle*. Iako se pokret neslavno ugasio, početni uspjesi probijanja na društvenu pozornicu otvorili su put ostalim feminističkim i LGBT pokretima u Francuskoj.

*Domeniko Kvartuč**

* **Domeniko Kvartuč**, student Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, e-mail: domeniko.kvartuc01@gmail.com